

THƯ VIỆN VỚI MỤC TIÊU PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG

ThS Phạm Kim Thanh
Trường Đại học Nội vụ Hà Nội

Tóm tắt: Thư viện góp phần hoàn thành mục tiêu phát triển bền vững của mỗi quốc gia, và tham gia thực hiện cam kết mục tiêu thiên niên kỷ của Liên Hợp Quốc. Trong 17 mục tiêu thiên niên kỷ năm 2030 do Liên Hợp Quốc đề ra tháng 9 năm 2015 có đưa ra vai trò, nhiệm vụ của thư viện tham gia góp phần hoàn thành mục tiêu phát triển bền vững. Thư viện là nơi cung cấp thông tin, chuyển giao tri thức, nâng cao dân trí, đảm bảo nâng cao đời sống văn hóa, tinh thần cho mỗi người dân, là nơi mọi người có khả năng tiếp cận thông tin một cách bình đẳng và cũng là nơi tạo ra nguồn thông tin khổng lồ cho nhân loại. Dịch vụ, sản phẩm thông tin thư viện gắn với mục tiêu phát triển bền vững của mỗi quốc gia, lấy thư viện là cầu nối để quảng bá, tuyên truyền, cung cấp thông tin về mục tiêu phát triển bền vững, mục tiêu thiên niên kỷ của Liên Hợp Quốc.

Từ khóa: Thư viện; phát triển bền vững

Library and the sustainable development goals

Abstract: Library can make a major contribution to the achievement of the Sustainable Development Goals as well as the United Nations Millennial Development Goals of each country. Its roles and responsibilities have been identified in the 2030 Agenda for Sustainable Development announced by the United Nations in September 2015. Library provides information, exchanges knowledge, improves human interlectual as well as the cultural and spiritual life of each citizen. It also provides people equal access to information and creates an enormous amount of information for humankind. Library services and products contribute to the achievement of the sustainable development goals of each country as library is considered the bridge to provide information, to promote and advertise about United Nations sustainable development goals, Millennial Development Goals.

Keywords: Library; sustainable development.

Mở đầu

Để mỗi quốc gia hoàn thành mục tiêu phát triển bền vững do chính phủ đề ra, và thực hiện cam kết mục tiêu phát triển bền vững (SDGs) do Liên Hợp Quốc (LHQ) đề xướng cần có sự đóng góp của toàn xã hội. Thư viện là cơ quan cung cấp thông tin, chuyển giao tri thức góp phần phát triển bền vững của mỗi quốc gia. Nhiều thư viện trên thế giới sẵn sàng hỗ trợ thực hiện Chương trình SDGs đến 2030 của Liên hợp quốc. Liên đoàn Quốc tế các hiệp hội thư viện (IFLA) đã nhận thấy thư viện là đối tác được chứng minh hoạt động có hiệu quả để thúc đẩy các ưu tiên phát triển quốc gia và thực hiện mục tiêu do LHQ đề ra. Nhiều quốc gia đã chọn một số thư viện cho LHQ sử dụng, biến các thư viện này thành các địa điểm quan trọng cung cấp thông tin về LHQ và các mục tiêu phát triển bền vững.

1. Thư viện tham gia vào Mục tiêu toàn cầu phát triển bền vững của Liên Hợp Quốc tới năm 2030

Vào tháng 9 năm 2015, sau hơn ba năm đàm phán và tham gia mạnh mẽ từ nhiều bên liên quan bao gồm IFLA, các nước thành viên LHQ đã thông qua các mục tiêu toàn cầu bền vững thay cho các mục tiêu phát triển đã hết hạn vào năm 2015.

Điểm mới của các mục tiêu toàn cầu phát triển bền vững đến năm 2030 là tính toàn diện, khuôn khổ hợp nhất của 17 mục tiêu phát triển bền vững với tổng số 169 chỉ tiêu mở rộng phát triển kinh tế, môi trường và xã hội. Chương trình đặt ra một kế hoạch cho tất cả các nước tích cực tham gia vào làm cho thế giới của chúng ta tốt đẹp hơn [11].

Khi triển khai những kế hoạch thực hiện các mục tiêu phát triển bền vững, cộng đồng thư viện sẽ có cơ hội cùng với các nhà lãnh đạo chính phủ thể hiện thư viện là cơ quan phục vụ mang lại hiệu quả để thúc đẩy những ưu tiên phát triển mục tiêu quốc gia, nâng cao vai trò, vị thế, nhiệm vụ của thư viện trong phát triển bền vững.

Bước vào thế kỷ 21, nhiều phát kiến khoa học và phát minh công nghệ đã ra đời, cùng với đó xuất hiện nhiều ứng dụng mới trong lưu trữ, tích lũy và chuyển giao tri thức nhân loại. Thư viện đóng góp quan trọng cho sự phát triển xã hội của mỗi quốc gia. Thư viện có vai trò quan trọng trong việc đạt được mục tiêu phát triển bền vững cho mỗi quốc gia và góp phần đạt được mục tiêu phát triển bền vững tới năm 2030 do LHQ đề ra.

Thư viện hỗ trợ nhiều khía cạnh của Chương trình nghị sự LHQ năm 2030 và Mục tiêu phát triển bền vững. Thư viện là các tổ chức công cộng quan trọng, có một vai trò sống còn trong phát triển ở tất cả các cấp của xã hội. IFLA đã vận động về tăng cường tiếp cận thông tin và kiến thức trong toàn xã hội, được hỗ trợ bằng tính sẵn có của công nghệ thông tin và truyền thông (ICT), hỗ trợ phát triển bền vững và cải thiện đời sống nhân dân, đảm bảo đưa vào chương trình việc tiếp cận thông tin, công nghệ thông tin và văn hóa. UNESCO cũng tuyên bố các quốc gia cần bình đẳng trong việc tiếp cận thông tin đối với người dân, bên cạnh đó khoa học công nghệ có tính kế thừa, thúc đẩy xã hội phát triển, vì vậy việc phổ biến

tri thức là nghĩa vụ và trách nhiệm của các thư viện trên toàn thế giới.

2. Kế hoạch phát triển bền vững quốc gia gắn với hoạt động thư viện

Để thực hiện được mục tiêu phát triển bền vững cần phải hình thành kế hoạch phát triển bền vững quốc gia, trong đó xác định ưu tiên chi tiêu của chính phủ và chương trình phát triển của mỗi quốc gia. Thư viện sẽ đóng vai trò quan trọng thực hiện các kế hoạch phát triển bền vững thông qua hỗ trợ người dân tiếp cận thông tin theo yêu cầu một cách dễ dàng, giảm chi phí. Thư viện sẽ hợp tác với chính phủ và những cá nhân, tổ chức xã hội, tổ chức kinh tế khác để thực hiện các chiến lược và các chương trình có lợi cho người sử dụng thư viện. Thư viện giúp người dân tiếp cận thông tin và hỗ trợ xóa đói giảm nghèo, phát triển nông nghiệp, nâng cao chất lượng giáo dục, y tế, Đồng thời thư viện là nơi tuyên truyền, phổ biến Mục tiêu phát triển bền vững cho mỗi quốc gia của LHQ. Thư viện có vai trò giới thiệu, tuyên truyền về các mục tiêu phát triển bền vững cho bất kỳ ai tới thăm thư viện. Nhiệm vụ của thư viện làm cho nhiều người biết đến các Mục tiêu phát triển bền vững thông qua chia sẻ thông tin về mục tiêu phát triển bền vững ở thư viện; Cung cấp nhiều hơn thông tin trực tuyến về mục tiêu phát triển bền vững. Thư viện cung cấp thông tin và cơ sở hạ tầng kỹ thuật thông tin, giúp mọi người phát triển khả năng sử dụng thông tin và lưu trữ thông tin hiệu quả cho thế hệ tương lai.

Trên thế giới, việc tiếp cận thông tin công cộng giúp cho mọi người ra được

quyết định từ đó có thể cải thiện cuộc sống của mình. Cộng đồng tiếp cận được thông tin kịp thời và thích hợp sẽ có điều kiện tốt hơn để xóa bỏ nghèo đói và bất công, cải thiện nông nghiệp, cung cấp giáo dục có chất lượng và hỗ trợ sức khỏe, văn hóa, nghiên cứu và đổi mới.

3. Tiếp cận thông tin giúp hỗ trợ tất cả các mục tiêu phát triển bền vững

Liên Hợp Quốc cho rằng nhiều người dân trên thế giới không thể tiếp cận thông tin trực tuyến. Trong xã hội tri thức của chúng ta, thư viện có nhiệm vụ cung cấp sự tiếp cận thông tin và tạo cơ hội cho tất cả mọi người. Trong thư viện, dịch vụ thông tin góp phần cải thiện đáng kể tình trạng trên nhờ quảng bá tri thức thế giới, bao gồm tri thức truyền thông, thông tin và kỹ năng tri thức kỹ thuật số; thu hẹp khoảng cách tiếp cận thông tin và giúp chính phủ, xã hội dân sự hiểu biết tốt hơn về nhu cầu thông tin địa phương; cung cấp mạng lưới truyền tải các chương trình và dịch vụ của chính phủ; thúc đẩy số hóa thông qua tiếp cận công nghệ thông tin và truyền thông (ICT), hỗ trợ người dân tiếp cận với tài liệu số thông qua môi trường Internet; bảo tồn và cung cấp tiếp cận thông tin tới văn hóa và di sản thế giới.

4. Một số đề xuất nâng cao hiệu quả hoạt động của thư viện Việt Nam góp phần thực hiện mục tiêu phát triển bền vững

Thư viện Việt Nam có vai trò to lớn trong việc góp phần hoàn thành mục tiêu chung về phát triển quốc gia bền vững và thực hiện cam kết LHQ về mục tiêu phát triển bền vững tới năm 2030. Để hoàn

thành được sứ mệnh của mình, các thư viện, trung tâm thông tin cần nâng cao vị thế và trách nhiệm trong việc phổ biến thông tin, nâng cao dân trí, xây dựng xã hội học tập, đảm bảo người dân được tiếp cận thông tin công bằng, tiếp thu nền khoa học tiên tiến của nhân loại, ứng dụng công nghệ cao trong đời sống và sản xuất. Thư viện sẽ làm thu hẹp khoảng cách giữa vùng sâu, vùng xa, giảm vùng khó khăn nghèo đói, tăng cường quảng bá tri thức thế giới, tri thức truyền thông. Thư viện cũng có thể là nơi cung cấp dịch vụ chính phủ điện tử cho người dân, giúp họ tăng cường hiểu biết pháp luật, chủ trương chính sách của Đảng và Nhà nước, quảng bá mục tiêu quốc gia và mục tiêu phát triển bền vững của LHQ.

Để những cam kết thực sự đi vào thực tiễn, phát triển hạ tầng nông thôn trong chương trình *Nông thôn mới*, các thư viện cần phải đẩy mạnh ứng dụng khoa học và công nghệ nhằm tự động hoá, hiện đại hoá trong các khâu hoạt động của thư viện; tăng cường nguồn lực thông tin, phát triển dịch vụ thông tin, cung cấp các sản phẩm thông tin đa dạng, thuận tiện đến người dân. Hiện nay, các thư viện tỉnh, thành, nhiều thư viện huyện, xã đã được kết nối Internet để người dân có thể dễ dàng tiếp cận với thông tin, nâng cao đời sống văn hóa, tinh thần cho người dân vùng sâu, vùng xa.

Chính phủ cần có chính sách hỗ trợ việc phát triển và duy trì đối với thư viện ở những vùng khó khăn đã được kết nối Internet, tăng cường số lượng thư viện được kết nối Internet và cung cấp thông tin cho người dùng tin; phát triển thư viện

điện tử và thư viện số; sưu tầm, bảo tồn và phát huy vốn di sản văn hoá trong thư viện theo phương pháp hiện đại dựa vào công nghệ thông tin; khai thác triệt để và có hiệu quả nguồn lực thông tin trong và ngoài nước; xây dựng chương trình hợp tác giữa thư viện lớn của Việt Nam với các thư viện, tổ chức thông tin quốc tế; đẩy mạnh xã hội hoá theo nguyên tắc xây dựng đi đôi với quản lý tốt để thu hút người dân tới thư viện, làm cho thư viện có thể thực sự trở thành trường học thứ hai; kết hợp các loại hình thư viện trên địa bàn, thực hiện phương thức mượn liên thư viện nhằm phục vụ tốt nhu cầu dùng tin của người đọc; củng cố và tiếp tục xây dựng văn hóa đọc và xã hội đọc, nâng cao dân trí người dân.

Nhằm thực hiện tốt mục tiêu phát triển bền vững, Chính phủ cần yêu cầu các hệ thống thư viện, trong đó thư viện công cộng và thư viện trường học cụ thể hóa các hoạt động của mình.

Thư viện công cộng phải giúp nâng cao dân trí và phổ cập giáo dục của cộng đồng, là cơ quan giáo dục thường xuyên dành cho mọi người. Thư viện công cộng cũng là nơi tuyên truyền, quảng bá các mục tiêu quốc gia, mục tiêu phát triển bền vững, cần tạo cho người đọc tiếp cận tối đa tới các tài liệu, trước hết là vốn tài liệu có trong các thư viện cả nước, cung cấp tri thức và thông tin hữu ích cho người sử dụng. Hiện đại hoá, tin học hoá trong các thư viện công cộng, liên kết cơ sở dữ liệu giữa các thư viện trong nước và ngoài nước nhằm tăng cường nguồn lực thông tin, hỗ trợ người dân trong sản xuất và đời sống.

Cần thiết phải phát triển hệ thống thư viện trường học cho từng cấp học. Thư viện trường học phải thực sự trở thành nguồn lực trung tâm của trường học, đảm bảo thông tin, tài liệu cho chương trình học tập, giúp mở rộng kiến thức, phân tích thông tin để hình thành kiến thức mới; từng bước hiện đại hoá, tin học hoá thư viện trường học. Thư viện là nơi tuyên truyền mục tiêu phát triển bền vững của quốc gia theo từng giai đoạn cho học sinh và giáo viên, góp phần thực hiện lồng ghép chương trình mục tiêu quốc gia, mục tiêu phát triển bền vững vào các hoạt động chung của nhà trường và hoạt động tuyên truyền của thư viện.

Thư viện các trường trung cấp, cao đẳng, đại học cần tham gia tuyên truyền sâu rộng chương trình mục tiêu quốc gia, mục tiêu thiên niên kỷ gắn với ngành nghề chuyên môn; quảng bá các chương trình mục tiêu lên trang web, trên cơ sở dữ liệu của thư viện; tăng cường công tác bổ sung tài liệu, có sự phối kết hợp trong công tác bổ sung tài liệu giữa các trường đại học với nhau, cũng như đối với các thư viện khoa học lớn khác trong nước; chú trọng bổ sung tài liệu liên quan tới chương trình mục tiêu quốc gia gắn kết với ngành nghề đào tạo; thực hiện việc chia sẻ nguồn lực thông tin bằng các hình thức trao đổi tài liệu, cho mượn liên thư viện, phối hợp bổ sung; đảm bảo trao đổi, hợp tác thường xuyên giữa thư viện các trường đại học trong nước với thư viện các trường đại học nước ngoài; xây dựng cơ sở dữ liệu về mục tiêu quốc gia, mục tiêu thiên niên kỷ của LHQ trong thư viện các trường đại học, trường nghề.

Vai trò của các tổ chức hiệp hội thư viện, như: Hội Thư viện Việt Nam, Hội thư viện các trường đại học cần được nâng cao. Hiệp hội thư viện là nơi quảng bá hoạt động thư viện một cách hiệu quả, nhanh chóng đến người dân. Hiệp hội cũng là nơi tuyên truyền cho người dân về mục tiêu phát triển bền vững của quốc gia và của LHQ; tuyên truyền và hướng dẫn thực hiện chủ trương, đường lối của Đảng và Nhà nước về kinh tế, văn hóa, xã hội nói chung và công tác thư viện nói riêng thông qua các hoạt động cùng với các thư viện; tổ chức nghiên cứu các vấn đề đặt ra trong lĩnh vực thư viện, và nghiên cứu các lĩnh vực phát triển kinh tế, xã hội có sự đóng góp của thư viện; tổ chức các dịch vụ chuyên môn, dịch vụ tư vấn thiết kế trụ sở thư viện; dịch vụ phản biện các công trình nghiên cứu khoa học của thư viện,...; tư vấn cho các dự án đầu tư của ngành; nghiên cứu, ứng dụng, phổ biến những thành tựu khoa học và công nghệ vào hoạt động thư viện; tham gia quan hệ quốc tế, vận động tạo điều kiện để các tổ chức và cá nhân nước ngoài góp phần trí tuệ và sức lực xây dựng và phát triển sự nghiệp thư viện; mở rộng hợp tác, giao lưu với các tổ chức nước ngoài và quốc tế về thư viện, như: IFLA, CONSAL, thành lập mối quan hệ và trao đổi thông tin với các nước trong khu vực và quốc tế.

Nâng cao năng lực chính phủ điện tử trong quản lý, chính phủ cần nhanh chóng đẩy mạnh xây dựng sự liên kết giữa các hệ thống thư viện công cộng và thư viện trường phổ thông; liên kết giữa thư viện trường đại học với thư viện của các viện

nghiên cứu; liên kết giữa Thư viện Quốc gia với các hệ thống thư viện. Cần tích cực tham gia các dự án mang tính liên kết khu vực và liên kết toàn cầu để phát huy khả năng tăng cường nguồn lực thông tin và dịch vụ thông tin, đóng góp hiệu quả cho yêu cầu phát triển xã hội học tập, định hướng phát triển hiệu quả mục tiêu phát triển hình tế bền vững. Thực tế, Việt Nam đã cam kết tham dự Dự án Mạng lưới quốc tế các Nhà cải cách thư viện mới nổi (INELI) - Hiệp hội các Quốc gia Đông Nam Á (ASEAN) diễn ra tháng 10 năm 2015 vừa qua tại Kuala Lumpur. Hy vọng rằng Thư viện Quốc gia Việt Nam và các thư viện cam kết thực hiện Dự án Mạng lưới quốc tế các Nhà cải cách thư viện mới nổi (INELI) có được những kết quả vững chắc góp phần thực hiện thành công mục tiêu phát triển bền vững của Việt Nam.

Kết luận

Lý luận và thực tiễn đã cho thấy hiệu quả thư viện góp phần không nhỏ vào phát triển kinh tế-xã hội, xây dựng xã hội học tập. Dịch vụ thư viện luôn là phương tiện chuyển giao tri thức tốt góp phần đảm bảo thực hiện mục tiêu phát triển bền vững của quốc gia. Thư viện là cơ quan hỗ trợ tiếp cận thông tin, đóng góp quan trọng vào phát triển quốc gia. Chính phủ cần lựa chọn một số thư viện tiêu biểu là cơ quan trung tâm kết nối các thư viện thành viên, tập trung đầu tư cho các thư viện trung tâm xây dựng cổng thông tin cung cấp thông tin về mục tiêu phát triển bền vững, chính sách, pháp luật, kết quả nghiên cứu khoa học,... để mọi người dân có thể dễ dàng tiếp cận

qua Internet, bảo đảm quyền tự do tiếp cận thông tin.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>
2. <http://www.un.org.vn/vi/what-we-do-mainmenu-203/mdgs/post-2015-development-agenda.html>
3. <http://www.doisongphapluat.com/tin-tuc/tin-trong-nuoc/viet-nam-cam-ket-thuc-hien-chuong-trinh-nghi-su-2030-cua-lhq-a112267.html>
4. <http://dantri.com.vn/chinh-tri/chuong-trinh-nghi-su-2030-ve-phat-trien-ben-vung-da-phan-anh-khat-vong-ve-mot-the-gioi-khong-con-doi-ngheo-20150927100143091.htm>
5. http://va21.gov.vn/Portals/0/va21/30342_Rio_NationalReportVNM_VN.pdf
6. <http://www.agenda21.monre.gov.vn/t.x?tabid=264&ItemID=2682&CateCode=100>
7. <http://www.ifla.org/publications/statement-on-libraries-and-sustainable-development>
8. <http://www.ifla.org/files/assets/alp/103-fbradley-alp.pdf>
9. <http://www.ifla.org/publications/ifla-statement-on-libraries-and-development>
10. <http://www.tienphong.vn/the-gioi/toan-van-bai-phat-bieu-cua-chu-tich-nuoc-tai-lien-hop-quoc-913795.tpo>
11. <http://www.undp.org/content/undp/en/home/sdgoverview/post-2015-development-agenda.html>

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 14-4-2016; Ngày phản biện đánh giá: 08-6-2016; Ngày chấp nhận đăng: 02-7-2016).